

Respondentka 1

Co si představíte pod pojmem primární prevence?

R1: To co vidím v přirozeném prostředí dětí, to co odhalím na první dobrou a můžu do toho hned zasáhnout, vyřešit danou situaci, a tak předcházet nějakým dalším nežádoucím aktivitám.

Jaká preventivních opatření aplikujete ve své třídě, oddílu, škole a jak často?

R1: Co vidíme a slyšíme při neformálních rozhovorech. Celkově se tu snažíme vybudovat atmosféru rodinného prostředí a myslím si, že vhodně cíleným dotazem mi žáci řeknou hodně, například co je momentálně trápí.

Jaké dokumenty či služby primární prevence využíváte?

R1: Ve škole máme preventivní program. Jinak spolupracujeme se školským poradenským pracovištěm.

Co si představíte pod pojmem rizikové chování?

R1: Když se začne žák chovat jinak než obvyklým způsobem. Třeba je výrazně plačící nebo zakřiknuté děti, tak to zpozorním. Do rizikového chování bych zařadila šikanu, záškoláctví.

S jakým typem (projevem) rizikového chování máte zkušenost?

R1: V našem oddělení řešíme občasné projevy fyzického násilí, které pramení z agresivity konkrétního jedince, který neumí ovládat své emoce. Také jsem našla na záchodech v koši prázdnou plechovku od alkoholu. Bohužel se k plechovce nikdo z žáků nepřiznal. No a vzhledem k tomu, že se už taková situace nikdy neopakovala, vyvodily jsme s kolegyněmi závěr, že se mohlo jednat o omyl a záměnu nějaký plechovky s limonádou, když si ji dítě bralo doma ze skříně.

Jaká byla zvolena následná opatření (metody) při výskytu rizikového chování?

R1: No to agresivní jednání a neovládání emocí řešíme ve spolupráci s rodiči. Snažíme se najít příčiny, které vyvolávají takové chování, máme tu emoční karty, se kterými pracujeme v kruhu při povídání a reflexi.

V čem nejčastěji vnímáte příčiny rizikového chování?

R1: Určitě nějaké nevhodné a nepodnětné prostředí. Hlavně chování jedince ovlivňuje nejvíce rodina a to, jak tráví volný čas.

Jakým způsobem využíváte ke své práci preventivní program školy a podílíte se na jeho utváření?

R1: Úplně ho nevyžívám, ale vím o něm, že ho tu ve škole máme. Na jeho utváření se nepodílím.

Jak vnímáte obsah preventivního programu v předcházení rizikového chování žáků?

R1: Asi je důležitý a přínosný, ale spíše to vnímám jako dokument, se kterým pracuje víc školní metodik nebo nějaký odborník jako je výchovný poradce než vychovatel. Žádného takového odborníka ve škole zatím nemáme. Slyšela jsem, že je těžké někoho s tímhle zaměřením sehnat.

Jak si rozšiřujete v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků vzdělání v oblasti primární prevence či rizikového chování?

R1: Účastnila jsem se webináře Zlobivý dítě a to je asi všechno, co si vybavuju.

A jaká oblast rizikového chování by Vás zajímala?

R1: Určitě by mě zajímalo téma rizik sociálních sítí.

Respondentka 2

Co si představíte pod pojmem primární prevence?

R2: Aktivity s dětmi, které by měly vést k tomu, že se bude předcházet nějakým jevům v chování. Třeba šikaně, agresivitě, prostě nějakým patologickým jevům v chování.

Jaká preventivních opatření aplikujete ve své třídě, oddílu, škole a jak často?

R2: Povídání v kruhu, ve kterém všem účastníkům dávám prostor se vyjádřit, společně se snažíme hledat společná řešení, aby vyhovovala všem. Využíváme emoční karty a vytváříme si vlastní pravidla, která neustále opakujeme. Máme pravidla vnitřní při pobytu uvnitř a vnější, ty jsou zase pro venek a celkově je v průběhu společně upravujeme, opakujeme, prostě v závislosti na situaci.

Jaké dokumenty či služby primární prevence využíváte?

R2: Vůbec nevyužívám. Měl by být na škole preventista, kterého ale nemáme. Myslím, že ani preventivní program nemáme nebo o něm jenom nevím.

A nějaké jiné dokumenty znáte, které by se mohly týkat třeba nějakých pravidel, chování, nemusí to být jen preventivní program.

R2: No tak vnitřní řád a školní řád. Určitě budou existovat nějaký metodky o primární prevenci, ale konkrétně žádnou takovou neznám. My tu máme sešit, kam zapisujeme formy rizikového chování, abychom mohli rodičům v případě nějakých problémů daný problém lépe popsat a objasnit.

Co si představíte pod pojmem rizikové chování?

R2: chování žáků, nedodržení pravidel a školního řádu. Co musíš podchytit hned v začátku, nevhodný chování ke spolužákům.

Znáte nějaké typy rizikového chování?

R2: Šikana, agresivita, návykové látky (ale ty tu neřešíme na malotřídce), zneužívání, kyberšikana, různé formy šikany.

S jakým typem (projevem) rizikového chování máte zkušenost?

R2: Určitě s agresivitou, kterou právě řešíme. Snažíme se spolupracovat s rodiči, otevřeně o tom mluvíme se žáky a snažíme se tomu předcházet, protože už víme, co jsou spouštěče. Jinak v Covidové situaci tu kolegyně řešily šikanu v chatu.

Co vnímáte jako ty spouštěče a jaká byla zvolena následná opatření při výskytu rizikového chování?

R2: Už víme, že někteří žáci dělají nějaké věci neradi, proto se je snažíme pozitivně motivovat, seznámit je s daným úkolem nebo činností v předstihu, abychom je připravili.

V čem nejčastěji vnímáte příčiny rizikového chování?

R2: Málo podnětné domácí prostředí, sociálně slabší jedinci, děti hůře zapadající do kolektivu, které se něčím výrazně liší od normy.

Jakým způsobem využíváte ke své práci preventivní program školy a podílíte se na jeho utváření?

R2: Nevyužívám. Kdybych o preventivním programu věděla, tak bych ho využila. Ale teprve nedávno jsem nastoupila sem na malotřídku, takže se pomalu se vším začínám seznamovat a po tomhle rozhovoru tenhle nedostatek zkusím hned napravit.

Jak vnímáte obsah preventivního programu v předcházení rizikového chování žáků?

R2: Přestože preventivní program nevyužívám, tak určitě nějaký smysl ve využití má. Myslím, že se v něm najde spousta informací, které nám říkají o práci s žáky s rizikovým chováním a celkové o primární prevenci a jejím využití ve výuce.

Jak si rozšiřujete v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků vzdělání v oblasti primární prevence či rizikového chování?

R2: Škola nevěnuje pozornost DVPP v této oblasti. Jinak by mě zajímalo téma prevence bezpečného chování na síti, protidrogová prevence.

Respondentka 3

Co si představíte pod pojmem primární prevence?

R3: Myslím si, no jak předcházet nějakému vzniku nežádoucího, rizikového chování.

Jaká preventivních opatření aplikujete ve své třídě, oddílu, škole a jak často?

R3: V rámci primární prevence se snažíme každý týden začínat a končit komunitním kruhem, pokud se objeví mimořádná situace, zapojujeme kruh kdykoliv. Také se otevřeně bavíme o problémech, řešíme, co děti trápí. Tohle řešení problému bývá nejčastěji v rámci třídy nebo taky individuálně. V rámci přednášek spolupracujeme s etopedy, zveme rodiče. Snažíme se mezi sebou ve třídě vybudovat důvěrné a vlídné prostředí, No a někdy je to fuška, aby se nikdo nebál zeptat se nebo se svěřit.

Jaké dokumenty či služby primární prevence využíváte?

R3: Využívám preventivní program školy, kde jsou napsané cíle primární prevence v různých oblastech. Naštěstí jsem se zatím nikdy nesetkala s natolik závažným problémem, který by vyžadoval řešení “zvenčí”.

Co si představíte pod pojmem rizikové chování?

R3: To je takové chování, které jakýmkoliv způsobem narušuje osobu nebo majetek toho dotyčného nebo taky dalšího člověka. Rizikovým chováním je například šikana, kouření, alkohol.

S jakým typem (projevem) rizikového chování máte zkušenost?

R3: Lhaní, nezájem o učení, zhoršení prospěchu, časté pozdní příchody. Určitě za takové problémy a projevy v chování může nepodnětné domácí prostředí.

Jaká byla zvolena následná opatření (metody) při výskytu takového chování?

R3: Problémy byly řešeny domluvou s vedením školy a zákonnými zástupci.

V čem nejčastěji vnímáte příčiny rizikového chování?

R3: Špatně fungující či nefunkční rodinné zázemí, absence dobrých vzorů chování, přemíra ambicí a tlak ze strany rodiny, nedostatek či absence empatie, důvěry a trpělivosti ze strany rodiny, školy či zájmových útvarů jako jsou kroužky, sportovní kluby a jiné volnočasové aktivity.

Jakým způsobem využíváte ke své práci preventivní program školy a podílíte se na jeho utváření?

R3: Ano, využívám. Na jeho tvorbě jsem se prozatím nepodílela. Čerpám z něho při zařazení témat rizikového chování do výuky a směřuji k ukazatelům úspěchu.

Jak vnímáte obsah preventivního programu v předcházení rizikového chování žáků?

R3: Preventivní program na škole je důležitý. Nicméně, důležitější a obtížnější je aplikovat jej v praxi.

Jak si rozšiřujete v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků vzdělání v oblasti primární prevence či rizikového chování?

R3: Ráda bych si vzdělání tohoto typu doplnila. Zatím mě učí praxe.

Respondentka 4

Co si představíte pod pojmem primární prevence?

R4: Podle mě je to soubor aktivit a kroků, jak předcházet patologickým jevům u dětí. S tím, že vlastně jako, neznamená to, že to začíná až když ten problém je, ale začíná to před tím, než se ten problém vůbec naskytne. Mám pocit, že se primární prevence celkově podceňuje. S dětmi bychom měli mluvit narovinu, než říkat, že se to něco takhle nedělá a nesmí. Měli bychom jim říkat a vysvětlovat proč a jaký takový chování má následky.

Jaká preventivních opatření aplikujete ve své třídě, oddílu, škole a jak často?

R4: My s dětmi máme pravidelný jakoby třídnický hodiny, kdy vlastně pomocí prstového divadla hrajeme s žáky situace, které mohou nastat. Není to teď vztažené přímo na šikanu, ale spíš třeba na neférové jednání. Pak hledáme, co bylo špatně, jak se cítí oběť. Hledáme řešení, jak to dělat jinak, aby tady bylo všem dobře. Zvířátek máme 15, takže každé zvířátko vychází na dítě. V každém příběhu je vždy jedno zvířátko vyčleněné a řešíme, co se děje. Po skončení příběhu a vracení zvířátek si děti pokud chtějí, můžou zvířátko chvíli ponechat. Tady dávám prostor dětem, které by se mohly cítit v nějaké roli z příběhu a chtějí se s námi o to podělit. Když se ve třídě objeví posměšky, snažím se vybudovat pocit důvěry. Všechny věci se dají řešit. Mám takové heslo, které s dětmi používáme „Sdílená radost je společná radost“. Důležité je budovat pozitivní vztahy a předcházet negativním jevům. Další z metod, které jsem třeba používala, jsou různé prosociální hry při stmelování kolektivu na začátku školního roku jako je hra pavučina. Celkově sázím na komunikaci, aby jí děti uměly mezi sebou a nebáli se o problémech mluvit. Ještě mě napadá, koukali jsme na agenta v kapse na Děčku, tam byly nějaké díly o šikaně a nevhodných esemeskách. Na začátku školního roku jsem zařadila týdenní téma přátelství, kdy jsem do výuky zařadila jednoduché pohádky, kde bylo vždy vyčleněné nějaké zvíře s různým problémem a trápením, kterému jsme se snažili pomoci.

Jaké dokumenty či služby primární prevence využíváte?

R4: Se službami nespolupracuji. Jinak metodika Internetový úžasníci pomáhá učitelům s prevencí rizikového chování. Třeba s chováním a bezpečností na internetu. Dá se aplikovat i u malých dětí, třeba i školkových, což mi přijde super. Většinou se vše snažím řešit selským rozumem. Myslím, že jde vždy něco charakteristického pro danou třídu, ale ne každá metodika pasuje na daný problém a vše se řeší individuálně. No, proto ten selský rozum. Když si ve třídě zanalyzuju, že je to už vážný problém, tak už je lepší si pozvat odborníka. Využít prostě externí preventivy na selektivní prevenci.

Napadá mě ještě jedna metoda pro prevenci, takový ten strom: je to obrázek stromu, kde jsou takový panáčky s různými emocemi a dítě si vybere takový, podle toho jak se kdo cítí, teď nevím, jak se to jmenuje. Pak se ještě používá ze sociometrie otázka: „S kým bys chtěl jet na dovolenou“ a tak různě, aby se zjistili vztahy ve skupině. Naštěstí na 1. stupni se neřeší takový průser, nebo alespoň ne u tak malých dětí.

Co si představíte pod pojmem rizikové chování?

R4: Takže záškoláctví, užívání návykových látek, rizikové chování na internetu, šikana. A pak ještě takový ty projevy intolerance vůči jakože národnostem, LGBT a tohle bych tam dala a celkově vůči znevýhodnění a odlišnosti. Mělo by se s tím pracovat v rámci prevence, protože by to pak mohlo přejít k šikaně. Šikana mi přijde hodně zastaralá v tom, že ji často vnímáme, že je zaměřená na fyzický útok. Dnes nejčastější projev šikany vidím spíš v psychický nesnášenlivosti.

A napadá Vás nějaká obecná definice rizikového chování?

R4: Je to nějaké chování, které je nevhodné, které by mohlo ublížit samotnému jedinci nebo jeho okolí.

S jakým typem (projevem) rizikového chování máte zkušenost?

R4: Slovní útoky, myslím spíš takový „vulgarity“, posměšky vůči vzhledu. Nemám to úplně ve třídě, ale v jiných třídách tady na škole u některých dětí dochází k lehké formě záškoláctví. Takový to nejdu do školy, protože je zítra víkend a rodiče mi to i přesto omluví. Sem tam se objeví šarvátka mezi dětmi. V rámci primární prevence je potřeba šířit osvětu, jak se chovat k heslům na internetu, jenže myslím si, že i přesto, že dítě taková úskalí zná, tak se v daný situaci rozhodne stejně samo, je zlákané, má potřebu objevovat a experimentovat neznámé. Kyberšikana je zase opět spíše takové experimentování. Tady bych zpozorněla u dětí už od 4. třídy. Ale určitě zase záleží hodně na učiteli, aby držel krok s dětmi a orientoval se v novinkách na internetu, aby mohl případná rizika včas podchytit. Zase zmíním kurz Internetový úžasňáci, který se zabývá problematikou, jak se chovat na internetu. Myslím, že to co se děje ve škole, lze podchytit, ale co se děje potom na síti, tak na to jako učitelé nemáme páky nebo velmi těžko něco takového dohledáme. Pro tenhle věk dětí je prostě typické experimentování, takže bychom měli děti spíš podpořit, šířit osvětu a ne jim internet zakazovat, protože co je zakázané, je potom ještě více lákavé. Takže určitě děti prostě

upozornit na to, co se jim může stát a říkat jim i své zážitky a zkušenosti ze života. Tím si i můžeme vybudovat důvěru a kladné vztahy pro další spolupráci.

Jaká byla zvolena následná opatření (metody) při výskytu rizikového chování?

R4: Co se týče následných opatření, tak se snažím pracovat, nechci úplně říct s agresorem, ale dát těmhle dětem šanci, že to chování můžou napravit, změnit. Používám takový pořekadlo, že slovo může ublížit víc než rána, takže děti učím, ať si vždy pořádně promyslí, co budou říkat, protože už je to vyslovené navždy. Do jisté míry tu zastupujeme i role rodičů, kdy ne všechny rodiče se tomuhle tématu věnujou. Děti nejsou často rodiči usměřňované, jdou tzv. přes mrtvolky. Nedbají na to, že lidé mají emoce.

V čem nejčastěji vnímáte příčiny rizikového chování?

R4: Nezájem ze strany rodičů. Příliš urputný rodiče, kteří chtějí ovládat děti na internetu, což je jakoby druhý extrém. Dále děti ze znevýhodněného prostředí, třeba děti doma týrané nebo kterým se sráží sebevědomí, a pak se to snaží dohnat jinak. Spouštěč je taky fyzické či zdravotní znevýhodnění. Mám zkušenost i s tím, že kluk, který měl úraz, vypadalo to, že je, kdo rozjížděl šikanu. Překvapuje mě, že jsou to celkově dost často děti z dobrého rodinného prostředí. Že tak řeší své frustrace. Příčinou rizikového chování můžou být i děti bez zájmu, protože chtějí být taky v centru zájmu pro někoho aspoň chvíli, proto se pouští do rizik.

Jakým způsobem využíváte ke své práci preventivní program školy a podílíte se na jeho utváření?

R4: Nevyužívám, ale vím o něm. Nepodílím se na jeho tvorbě, ale při jeho aktualizaci se na něm bud ráda podílet.

Jak vnímáte obsah preventivního programu v předcházení rizikového chování žáků?

R4: Měl by to být živý dokument, který nebude mít 100 stran, ale bude to v čitelný podobě a bude možnost s ním dál pracovat. Měl by být dynamický, aktualizovat ho a nebude to něco, co se napsalo, a pak to 10 let platí. Měli by se tam reflektovat i věci moderní a taky problémy, se kterými se můžeme setkávat s menšinami a jinými národnostmi. Říkám si, kam jinam takové problémy zařadit. Toto jsou určitě důležitá témata, která by neměla vysumět po jedné třídnické hodině. Taky by ten program měl být stále používanější. Zahrnou do něho třeba metody, které se v praxi užívají. Součástí příloh třeba i kazuistiky a manuál, který nám poradí jak řešit dané situace, protože s nimi máme třeba už zkušenosti a víme, jak je řešit.

Jak si rozšiřujete v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků vzdělání v oblasti primární prevence či rizikového chování?

R4: Teďka naposled mám za sebou kurz internetových úžasňáků. Taky jsem se zúčastnila online konference o bezpečném chování na internetu. Pořádá to skupina lidí, což jsou ambasadoři Googlu, kteří mluvili o bezpečnosti na internetu. Snažím se taky pročítat různé kauzy, co se dějou, např. výzvy na internetu, aby byl člověk stále v obraze a mohl třeba v rámci prevence děti informovat o nebezpečí a úskalí. Když se naskytne webinář, nebo někdo doporučí knížku, tak si ji přečtu, abych měla o dané problematice povědomí.

Respondentka 5

Co si představíte pod pojmem primární prevence?

R5: Podstatu primární prevence rizikového chování vnímám v předcházení vzniku rizikového chování u dětí nebo správně žáků školy, tedy tam, kde se ještě rizikové chování nevyskytlo.

Jaká preventivních opatření aplikujete ve své třídě, oddílu, škole a jak často?

R5: Zaměřuji se hlavně na rozvoj kompetencí dětí, například osobnostních a sociálních. Snažím se cíleně tvořit dobré klima ve třídě; vyhledávám příležitosti, kdy s dětmi mluvit o prevenci, a to nejen v rámci třídnických hodin, ale v rámci ITV kdykoliv.

R5: Jaké dokumenty či služby primární prevence využíváte?

Využívám minimální preventivní program školy a zapojujeme odborníky například sociální pedagogy, psychology, mopedy, kteří jsou externisté.

Popište mi, na jaké oblasti primární prevence se při jeho využívání zaměřujete?

R5: Popisuje různé cíle, kterých chceme jako škola v rámci primární prevence dosáhnout, popisuje formy a metody práce u jednotlivých typů rizikového chování, které poté zařazuji do výuky či chodu školy.

Můžete mi říct nějaký příklad těch forem a metod?

R5: Zařazuji pravidelné ranní kruhy a evaluaci na konci vyučování. Podporovat u rodičů zájem o dění ve škole, tedy spolupráce na úrovni učitel – žák – rodič. Budovat pozitivní klima v celé škole. Tvořit podnětné učební prostředí.

Co si představíte pod pojmem rizikové chování?

R5: Chování, které vede k nárůstu různých rizik pro žáka nebo pro společnost, např. zdravotních nebo sociálních.

Vyjmenovala byste nějaké typy rizikového chování?

R5: Záškoláctví, šikana, poruchy příjmu potravy, různé typy závislostí, syndrom zneužívaného dítěte, rasismus.

S jakým typem (projevem) rizikového chování máte zkušenost?

R5: Kyberšikana, týrané dítě, poruchy příjmu otravy.

Jaká byla zvolena následná opatření (metody) při výskytu takového chování?

R5: Postup v součinnosti s rodiči a ostatními pedagogickými pracovníky školy; zapojení odborníků (soc. pedagog, psycholog, etoped).

V čem nejčastěji vnímáte příčiny rizikového chování?

R5: Příčin je celá řada, ať už sociálních, psychologických nebo osobnostních. Častou příčinou je nenaplnění potřeb dítěte v rámci rodiny.

Jakým způsobem využíváte ke své práci preventivní program školy a podílíte se na jeho utváření?

R5: Ano, využívám při zařazení témat rizikového chování do výuky a také se na jeho tvorbě podílím.

Jak vnímáte obsah preventivního programu v předcházení rizikového chování žáků?

R5: Je určitě důležitý a přínosný. Je však třeba, aby s ním byli dobře seznámeni všichni pracovníci školy.

Jak si rozšiřujete v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků vzdělání v oblasti primární prevence či rizikového chování?

R5: Zatím ne, nicméně vidím velký význam vzdělávání týmu pracovníků školy. Sama jsem přihlášena ke dvouletému studiu metodika primární prevence.